യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 6
(നിർവാണപ്രകരണം ഉത്തരാർധം)/സർഗം 6

വിദ്യാധര ഉവാച .
യദുദാരമനായാസം ക്ഷയാതിശയവർജിതമ് .
പദം പാവനമാദ്യന്തരഹിതം തദ്വദാശു മേ .. 1
ഏതാവന്തമഹം കാലം സുപ്ത ആസം ജഡാത്മകഃ .
ഇദാനീം സംപ്രബുദ്ധോഽസ്മി പ്രസാദാദാത്മനോ മുനേ .. 2
മനോ മഹാമയോത്തപ്തം ക്ഷുബ്ധമജ്ഞാനവൃത്തിഷു .
മാമുദ്ധര ദുരന്തേഹം മോഹാദഹമിതി സ്ഥിതാത് .. 3
ശ്രീമത്യപി പതന്ത്യാശു ശാതനാഃ കാതരാദയഃ .
ഗുണവത്യുഗ്രപത്രേഽപി തുഹിനാനീവ പങ്കജേ .. 4
ജായന്തേ ച മ്രിയന്തേ ച കേവലം ജീർണജന്തവഃ .
ന ധർമായ ന മോക്ഷായ മശകാ ഇവ പങ്കജേ .. 5
ഭാവൈസ്തൈരേവ തൈരേവ തുച്ഛാലമ്ഭവിഡമ്ബനൈഃ .
ചിരേണ പരിഖിന്നാഃ സ്മോ വിപ്രലമ്ഭാഃ പുനഃ പുനഃ .. 6
നാന്തോഽസ്ത്യസ്യ ന ച സ്ഥൈര്യാവസ്ഥാഽവിശ്രാന്തമാനസമ് .
ഭ്രമതോ ഭോഗഭങ്ഗേഷു മരുഭൂമിഷ്വിവാധ്വനഃ .. 7
ആപാതമധുരാരമ്ഭാ ഭങ്ഗുരാ ഭവഹേതവഃ .
അചിരേണ വികാരിണ്യോ ഭീഷണാ ഭോഗഭൂമയഃ .. 8
മാനാവമാനപരയാ ദുരഹംകാരകാന്തയാ .
ന രമേ വാമയാ താത ഹതവിദ്യാധരശ്രിയാ .. 9
ദൃഷ്ടാശ്ചൈത്രരഥോദ്യാനഭുവഃ കുസുമകോമലാഃ .
കല്പവൃക്ഷലതാദത്തസമസ്തവിഭവശ്രിയഃ .. 6.2.6.10
വിഹൃതം മേരുകുഞ്ജേഷു വിദ്യാധരപുരേഷു ച .
വിമാനവരമാലാസു വാതസ്കന്ധസ്ഥലീഷു ച .. 11
വിശ്രാന്തം സുരസേനാസു കാന്താഭുജലതാസു ച .
ഹാരിഹാരവിലാസാസു ലോകപാലപുരീഷു ച .. 12
ന കിംചിദുചിതം സാധു സർവമാധിവിഷോഷ്മണാ .
ദഗ്ധം ഭസ്മായതേ താത വിജ്ഞാതമധുനാ മയാ .. 13
രൂപാലോകനലോലേന വനിതാനനഗൃധ്നുനാ .
സാവഭാസേന ദോഷായ ദുഃഖം നീതോസ്മി ചക്ഷുഷാ .. 14
ഇദം ഗുണാവഹം നേദമിതി മുക്ത്വാ വികല്പനമ് .
രൂപമാത്രാനുസാരിത്വാദവസ്തുന്യപി ധാവതി .. 15
താവദായാതി വിരതിം ന വശം യാവദാപദാമ് .
നാനാബന്ധപരം ചേതഃ പരാനർഥേഹിതോന്മുഖമ് .. 16
ഘ്രാണമേതദനർഥായ ധാവച്ചൈവാമിതഃ സ്ഫുടമ് .
ന നിവാരയിതും താത ശക്നോമീഹ ഹയം യഥാ .. 17
ഗന്ധോദകപ്രണാലേന മുഖശ്വാസാനുപാതിനാ .

വൈരിണേവാതിദോഷേണ ഘ്രാണേനാസ്മി നിയോജിതഃ .. 18
ചിരം രസനയാ ചാഹമനയാ നയഹീനയാ .
ഗജഗോമായുഗുപ്തേഷു ദുഃഖാദ്രിഷ്വലമാഹതഃ .. 19
നിരോദ്ധും ന ച ശക്നോമി സ്പർശലമ്പടതാം ത്വചഃ .
ഗ്രീഷ്മകാലസമിദ്ധസ്യ താപമംശുമതോ യഥാ .. 6.2.6.20
ശുഭശവ്ദരസാർഥിന്യോ മുനേഃ ശ്രവണശക്തയഃ .
മാം യോജയന്തി വിഷമേ തൃണേച്ഛാ ഹരിണം യഥാ .. 21
പ്രണതാഃ പ്രിയകാരിണ്യഃ പ്രഹ്വഭൃത്യസമീരിതാഃ .
വാദ്യഗേയരവോന്മിശ്രാഃ ശുഭശബ്ദശ്രിയഃ ശ്രുതാഃ .. 22
ശ്രിയഃ സ്ത്രിയോ ദിശശ്ചൈവ തടാശ്ചാമ്ഭോധിഭൂഭൃതാമ് .
ദൃഷ്ടാ വിഭവഹാരിണ്യഃ പ്രക്വണന്മണിഭൂഷണാഃ .. 23
ചിരമാസ്വാദിതാഃ സ്വാദു ചമത്കാരമനോരമാഃ .
പ്രഹ്വകാന്താജനാനീതാഃ ഷഡ്രസാ ഗുണശാലിനഃ .. 24
കൗശേയകാമിനീഹാരകുസുമാസ്തരണാനിലാഃ .
നിർവിഘ്നമഭിതഃ സ്പൃഷ്ടാ ഭൃശമാഭോഗഭൂമിഷു .. 25
വധൂമുഖൗഷധീപുഷ്പസമാലമ്ഭനഭൂമയഃ .
അനുഭൂതാ മുനേ ഗന്ധാ മന്ദാനിലസമീരിതാഃ .. 26
ശ്രുതം സ്പൃഷ്ടം തഥാ ദൃഷ്ടം ഭുക്തം ഘ്രാതം പുനഃ പുനഃ .
സംശുഷ്കവിരസം ഭൂയഃ കിം ഭജാമി വദാശു മേ .. 27
ഭുക്ത്വാ വർഷസഹസ്രാണി ദുർഭോഗപടലീമിമാമ് .
ആബ്രഹ്മസ്തമ്ബപര്യന്തം ന തൃപ്തിരുപജായതേ .. 28
സാമ്രാജ്യം സുചിരം കൃത്വാ തഥാ ഭുക്ത്വാ വധൂഗണമ് .
ഭംക്ത്വാ പരബലാന്യുച്ചൈഃ കിമപൂർവമവാപ്യതേ .. 29
യേഷാം വിനാശനം നാസീദ്യൈർഭുക്തം ഭുവനത്രയമ് .
ത്യേഽപി ത്യേഽപ്യചിരേണൈവ സമം ഭസ്മപദം ഗതാഃ .. 6.2.6.30
പ്രാപ്തേന യേന നോ ഭൂയഃ പ്രാപ്തവ്യമവശിഷ്യതേ .
തത്പ്രാപ്തൗ യത്നമാതിഷ്ഠേത്കഷ്ടയാപി ഹി ചേഷ്ടയാ .. 31
യേന കാന്താശ്ചിരം ഭുക്താ ഭോഗാസ്തസ്യേഹ ജന്തുഭിഃ .
ദൃഷ്ടോ ന കസ്യചിന്മൂർധ്നി തരുർവ്യോമപ്ലവശ്ച വാ .. 32
ചിരമാസു ദുരന്താസു വിഷയാരണ്യരാജിഷു .
ഇന്ദ്രിയൈർവിപ്രലബ്ധോഽസ്മി ധൂർതബാലൈരിവാർഭകഃ .. 33
അദ്യ ത്വേതേ പരിജ്ഞാതാ മയാ സ്വവിഷയാരയഃ .
കഷ്ടാ ഇന്ദ്രിയനാമാനോ വഞ്ചയിത്വാ തു മാം പുനഃ .. 34
സംസാരജങ്ഗലേ ശൂന്യേ ദഗ്ധം നരമൃഗം ശഠാഃ .
ആശ്വാസ്യാശ്വാസ്യ നിഘ്നന്തി വിഷയേന്ദ്രിയലുബ്ധകാഃ ..35
വിഷമാശീവിഷൈരേഭിർവിഷയേന്ദ്രിയപന്നഗൈഃ .
യേന ദഗ്ധാ ന ദൃഷ്ടാസ്തേ ദ്വിത്രാ ഏവ ജഗത്യപി .. 36
ഭോഗഭീമേഭവലിതാം തൃഷ്ണാതരലവാഗുരാമ് .
ലോഭോഗ്രകരവാലാഢ്യാം കോപകുന്തകുലാങ്കിതാമ് .. 37
ദ്വന്ദ്വജാലരഥവ്യാപ്താമഹംകാരാനുപാലിതാമ് .

ചേഷ്ടാതുരംഗമാകീർണാം കാമകോലാഹലാകുലാമ് .. 38
ശരീരസീമാന്തഗതാം ദുരിന്ദ്രിയപതാകിനീമ് .
യേ ജേതുമുത്ഥിതാസ്താത ത ഏവേഹ ഹി സദ്ഭടാഃ .. 39
സുസാധ്യഃ കരടോദ്ഭേദോ മത്തൈരാവണദന്തിനഃ .
നോത്പഥപ്രതിപന്നാനാം സ്വേന്ദ്രിയാണാം വിനിഗ്രഹഃ .. 6.2.6.40
പൗരുഷസ്യ മഹത്ത്വസ്യ സത്ത്വസ്യ മഹതഃ ശ്രിയഃ .
ഇന്ദ്രിയാക്രമണം സാധോ സീമാന്തോ മഹതാമപി .. 41
താവദുത്തമതാമേതി പുമാനപി ദിവൗകസാമ് .
കൃപണൈരിന്ദ്രിയൈര്യാവത്തൃണവന്നാപകൃഷ്യതേ .. 42
ജിതേന്ദ്രിയാ മഹാസത്ത്വാ യേ ത ഏവ നരാ ഭുവി .
ശേഷാനഹമിമാന്മന്യേ മാംസയന്ത്രഗണാംശ്ചലാൻ .. 43
മനഃസേനാപതേഃ സേനാമിമാമിന്ദ്രിയപഞ്ചകമ് .
ജേതും ചേദസ്തി മേ യത്നോ ജയാമി തദലം മുനേ .. 44
ഇന്ദ്രിയോത്തമരോഗാണാം ഭോഗാശാവർജനാദൃതേ .
നൗഷധാനി ന തീർഥാനി ന ച മന്ത്രാശ്ച ശാന്തയേ .. 45
നീതോ∫സ്മി പരമം ഖേദമഭിധാവദ്ഭിരിന്ദ്രിയൈഃ .
ഏക ഏവ മഹാരണ്യേ തസ്കരൈഃ പഥികോ യഥാ .. 46
പങ്കവന്ത്യപ്രസന്നാനി മഹാദൗർഭാഗ്യവന്തി ച .
ഗന്ധിശൈവലതുച്ഛാനി പല്വലാനീന്ദ്രിയാണി ച .. 47
ദുരതിക്രമണീയാനി നീഹാരഗഹനാനി ച .
ജനിതാതങ്കജാലാനി ജങ്ഗലാനീന്ദ്രിയാണി ച .. 48
പങ്കജാനി സരന്ധ്രാണി സുദുർലക്ഷ്യഗുണാനി ച .
ഗ്രന്ഥിമന്തി ജഡാങ്ഗാനി മൃണാലാനീന്ദ്രിയാണി ച ..49
രൂക്ഷാണി രത്നലുബ്ധാനി കല്ലോലവലിതാനി ച .
ദുർഗ്രഹഗ്രാഹഘോരാണി ക്ഷാരാമ്ബൂനീന്ദ്രിയാണി ച .. 6.2.6.50
ബാന്ധവോദ്വേഗദായീനി ദേഹാന്തരകരാണി ച .
കരുണാക്രന്ദകാരീണി മരണാനീന്ദ്രിയാണി ച .. 51
അവിവേകിഷ്വമിത്രാണി മിത്രാണി ച വിവേകിഷു .
ഗഹനാനന്തശൂന്യാനി കാനനാനീന്ദ്രിയാണി ച .. 52
ഘനാസ്ഫോടാന്യസാരാണി മലിനാനി ജഡാനി ച .
വിദ്യുത്പ്രകാശാന്യേതാനി ഭീമാഭ്രാണീന്ദ്രിയാണി ച .. 53
ക്ഷുദ്രപ്രാണിഗൃഹീതാനി വർജിതാനി കൃതാത്മഭിഃ .
രജസ്തമോഭിഭൂതാനി സ്വേന്ദ്രിയാണ്യവടാനി ച .. 54
പാതനൈകാന്തദക്ഷാണി ദോഷാശീവിഷവന്തി ച .
രൂക്ഷകണ്ടകലക്ഷാണി ശ്വഭ്രാഗ്രാണീന്ദ്രിയാണി ച .. 55
ആത്മംഭരീണ്യനാര്യാണി സാഹസൈകരതാനി ച .
അന്ധകാരവിഹാരീണി രക്ഷാംസി സ്വേന്ദ്രിയാണി ച .. 56
അന്തഃശൂന്യാന്യസാരാണി വക്രാണി ഗ്രന്ഥിമന്തി ച .
ദഹനൈകാർഥയോഗ്യാനി ദുർദാരൂണീന്ദ്രിയാണി ച .. 57
ഘനമോഹപ്രബന്ധീനി ദുഷ്കൂപഗഹനാനി ച .

മഹാവകരതുച്ഛാനി കുപുരാണീന്ദ്രിയാണി ച .. 58
അനന്തേഷു പദാർഥേഷു കാരണാനി ഘടാദിഷു .
സംഭ്രമാണി സപങ്കാനി ചക്രകാണീന്ദ്രിയാണി ച .. 59
ആപന്നിമഗ്നമിമമേവമകിംചനം ത്വം
മാമുദ്ധരോദ്ധരണശീല ദയോദയേന .
യേ നാമ കേചന ജഗത്സു ജയന്തി സന്ത-
സ്തത്സംഗമം പരമശോകഹരം വദന്തി .. 6.2.6.60

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠമഹാരാമായണേ വാല്മീകീയേ മോക്ഷോ-പായേഷു നിർവാണപ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ വിദ്യാധരോ-പാഖ്യാനേ വൈരാഗ്യ-വർണനം നാമ ഷഷ്ഠഃ സർഗഃ .. 6 ..
ഓം
****
CHECKED BY GURU P.R.IYER
12.12.2023